

Michał Jerzy Poniąkowski

uczeń

[sekretarz wielki koronny](#), [prezes Komisji Edukacji Narodowej](#), [prymas Polski](#), [autor reform edukacyjnych](#), [członek loży masońskiej](#), [fundator](#)

Ur. 12.10.1736, Gdańsk

Zm. 12.8.1794, Warszawa

Dane rodziców

Stanisław Poniąkowski (1676-1762)

Konstancja Czartoryska (1695-1759)

Wychowanie i wykształcenie

W wieku trzech lat przeprowadził się z matką i rodzeństwem do [Warszawy](#). Z braćmi [Stanisławem Antonim](#) i [Andrzejem](#) pobierał nauki w [kolegium teatynów](#). Rodzice przeznaczili go do stanu duchownego. W styczniu 1754 roku wyjechał z [preceptorem](#) do [Rzymu](#) w [podróż edukacyjną](#). Spędził tam dwa lata, studia jednak nie zostały zakończone doktoratem (uzyskał dyspensę). W czasie peregrynacji zwiedzał [Italię](#) i [Francję](#), nabywał dzieła sztuki.

Etapy kariery dot. edukacji

Po powrocie do Rzeczypospolitej w 1756 roku wstąpił do seminarium misjonarskiego w [Warszawie](#), po czym rozpoczął karierę duchowną. Dnia 8 maja 1756 roku otrzymał niższe święcenia, a 11 marca 1758 został subdiakonem. W 1759 roku był w [Paryżu](#) z misjonarzem ks. Piotrem Śliwickim - oficjalnym powodem podróży była edukacja, praktycznie chodziło raczej reorientację polityczną Familii.

Pod koniec 1759 roku lub w 1760 roku przebywał w [Rzymie](#), tam został członkiem akademii [Arcadia](#). Dnia 22 marca 1760 roku wrócił do Rzeczypospolitej, następnie został diakonem, a potem przyjął święcenia kapłańskie.

W dniu 30 września 1774 roku wydał nowy regulamin dla seminariów duchownych diecezji płockiej dotyczący [programu nauczania](#) - dodano [matematykę](#), [arytmetykę](#), [geometrię](#), [geografię](#), wiadomości z mechaniki i [architektury](#). Nauka [prawa kanonicznego](#) została wyodrębniona z [teologii](#) moralnej, a ta została oddzielona od [teologii](#) dogmatycznej. Wprowadził też [historię Kościoła](#) i egzegezę Pisma Świętego. Przedłużył czas nauki z dwóch na trzy lata, dokonał przydziału przedmiotów na konkretne lata i zalecił wybrane podręczniki - najlepsze na owe czasy. Wzorem [Komisji Edukacji Narodowej](#) dla najlepszych uczniów przewidywał nagrody na koniec roku.

Chwalony za ofiarność na rzecz szkół swej diecezji, był propagatorem ustawy o [Komisji Edukacji Narodowej](#). Dzięki ultimatum wymusił jej wprowadzenie. W dniu 22 października 1776 roku udzielił dwóm komisjom absolutorium, dzięki czemu sejm przelał na [Komisję Edukacji Narodowej](#) władzę nad majątkiem pojezuickim. Osiem dni później został wybrany do Rady Narodowej. Został wybrany do niej ponownie w 1778 roku, kwestionował zbyt liczne [podróże edukacyjne](#) szlachty (wyprowadzanie gotówki z kraju) - planował przedłożyć w tej sprawie ustawę.

Był prezesem [Komisji Edukacji Narodowej](#). Wydał 7 lipca 1783 roku okólnik, w którym przenosił obchody rocznicy wiktorii wiedeńskiej (1683) z 12 września na 1 października 1783. Tłumaczył to wakacjami uczniowskimi.

W latach 1773-1788 szczególnie widoczne są jego działania na polu edukacyjnym oraz mecenatu artystycznego. Mimo powołania [Komisji Edukacji Narodowej](#) nie rezygnował z idei utworzenia [Uniwersytetu Poniąkowskich](#), który miała powstać w [Warszawie](#), bazując na [Komisji Edukacji Narodowej](#) z naukowym zapleczem [Biblioteki Załuskich](#). Angażował się w próby zdobycia funduszy na nowe podręczniki, a w marcu 1779 roku skłonił [Komisję Edukacji Narodowej](#) do

przyjęcia uchwały o przygotowaniu dla nauczycieli specjalnej instrukcji na temat zasad korzystania z podręczników (z uwagi na korzystanie przez nauczycieli ze starych książek i metod nauczania).

W 1785 roku nie zgodził się na nawiązanie przez Kolegium Fizyczne [Szkoły Głównej Koronnej](#) korespondencji z [paryskim College Royal](#), co tłumaczył, że głównym zadaniem uczonych w warunkach zacofania powinno być nie poszukiwanie nowinek naukowych, ale budowanie podstaw nowoczesnej nauki w polskim systemie szkolnym. Żył przy tym nieufność wobec systemów filozoficznych. [Szkołe Głównej](#) podarował m.in. "Encyklopedię" Diderota i zakupiony wcześniej księgozbiór po biskupie warmińskim Adamie Grabowskim. Fundował też książki dla [Biblioteki Załuskich](#). Z okazji rocznicy [Towarzystwa do Ksiąg Elementarnych](#) (7 marca 1781) przekazał fundusze na urządzenie laboratorium chemicznego, w kolejnym roku przekazał fundusze [Szkołe Głównej Koronnej](#) oraz fundusze na urządzenie Kolegium Fizycznego, zakup instrumentów. Sprowadził z Harzu kolekcję minerałów, który stał się gabinetem historii naturalnej.

Był zwolennikiem niemieckiego systemu edukacji, preferował [podróże edukacyjne](#) do [Rzeszy](#) aniżeli do [Francji](#). Tam kierował J. Śniadeckiego, a na swój koszt także Rafała Czerwiakowskiego, który po powrocie do kraju w 1770 został wprowadzony przez niego w krąg profesorów [Szkoły Głównej Koronnej](#).

Szczególą troską otoczył szkolnictwo parafialne - apelował do dziekanów o wizytowanie szkół parafialnych, o wspomaganie proboszczów w zakładaniu takich szkół tam, gdzie ich jeszcze nie było. Założył w [Łowiczu](#) seminarium kształcące nauczycieli-organistów dla szkół parafialnych.

Fakty z życia osobistego

Był członkiem [Royal Society](#).

Żył w [XVIII wieku](#).

Bibliografia

Przedmiotowa

1. Z. Zielińska, *Poniatowski Michał Jerzy*, Polski Słownik Biograficzny, t. 27, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Łódź, 1983.

